

خلاصه مهمترین مطالب و سوالات

متن دروس 19 ، 20 ، 21 ، 22 ، 23 ، 24

مطالعات اجتماعی پایه نهم

فصل دهم : خانواده و جامعه

درس نوزدهم : کارکردهای خانواده

مقدمه درس :

خانواده، کوچک ترین و مهم ترین نهاد اجتماعی است که کارکرد آن برای جامعه، اهمیت زیادی دارد. خانواده، افراد را برای قبول مسئولیت در جامعه آماده می کند و به افکار و عواطف، اراده آنان شکل می دهد. خانواده به کودک می آموزد که چگونه خود را با هنجارهای اجتماعی منطبق کند و او را اجتماعی می سازد

پرسش اول : ازدواج چگونه پیمانی است و چه ویژگی هایی دارد ؟

پاسخ : . ازدواج (نکاح) پیمانی است که به موجب آن یک زن و مرد در زندگی با هم شریک و متحد می شوند و خانواده ای را تشکیل می دهند. در واقع، هدف نکاح تشکیل خانواده است؛ تمایل به تشکیل خانواده و داشتن فرزند در نهاد انسان گذاشته شده و تشکیل زندگی خانوادگی، امری طبیعی و فطری و براساس نظام خلقت است.

پرسش دوم : کارکردهای خانواده را نام ببرید :

پاسخ : الف) فرزند آوری و تجدید نسل ب) حمایت و مراقبت مادی و عاطفی پ) جامعه پذیری و تربیت

پرسش سوم : مزایای فرزندآوری را بنویسید : الف) تقویت بنیان خانواده ب) باقی ماندن نسل انسان پ) نشاط و سرزندگی اعضای خانواده
ت) دلگرمی پدر و مادر ث) بقای جامعه

نکته : اولین شرط بقای هر جامعه ای ((جمعیت)) آن است .

نکته : خاودئه مهمترین کانون حمایت و مراقبت عاطفی از افراد است .

نکته : نقش مهر و محبت پدر و مادر در شکل گیری شخصیت فرزندان اهمیتی اساسی دارد به طوریکه بسیاری از مشکلات و یا موفقیت ها و ویژگی های شخصیتی افراد به نوع برخورد خانواده با فرزند در سنین کودکی و نوجوانی ارتباط دارد .

شکل گیری آرامش

نکته : مهر و محبت در خانواده

پرسش چهارم : مثال های مراقبت در خانواده را نام برده و توضیح دهید .

پاسخ : انسان در چندین مرحله به مراقبت توسط خانواده نیاز دارد . الف) در مرحله کودکی و برای رفع نیاز و ادامه زندگی ب) در مرحله سالمندی و ضعف و ناتوانی پ) در مواقع بروز حوادث و بیماری ها

پرسش پنجم : رفع نیاز های مادی در خانواده چگونه صورت میگیرد ؟

پاسخ : اعضای خانواده به خوراک، پوشاک، مسکن و وسایل زندگی نیاز دارند . یکی از کارکردهای مهم خانواده، حمایت اقتصادی یا رفع نیازهای مادی اعضای خانواده است . رفع نیازهای مادی و اقتصادی خانواده برعهده سرپرست خانوار یعنی پدر است هرچند در خانواده های امروزی و به دلیل تغییر شرایط زندگی هم پدر هم مادر در رفع این مسئولیت نقش دارند .

تعریف جامعه پذیری : (مربوط به درس 17)

اجتماعی شدن فرایندی طولانی مدت از تولد تا آخر عمر است که افراد از طریق آن، زندگی در جامعه را می آموزند و خود را با آن منطبق می کنند. اجتماعی شدن فرایندی بسیار مهم در زندگی است؛ زیرا بدون آن، افراد نمی توانند به زندگی در جامعه ادامه دهند. در یک جامعه، هر فرد عقاید و باورها، رسوم، قوانین و حتی چگونگی پاسخ دادن به غرایز را از دیگران می آموزد و به افراد دیگر یاد می دهد.

تعریف درس 19 از جامعه پذیری :

جامعه با انتقال عقاید، ارزش ها و هنجارها و نمادهای خود به افراد، به بقای خود ادامه می دهد و تداوم می یابد. افراد هم برای آنکه بتوانند در جامعه زندگی کنند باید آن عقاید و ارزش ها و هنجارها و به عبارت دیگر، شیوه زندگی کردن در آن جامعه را بیاموزند. در درس گذشته خواندید که به این فرایند، «جامعه پذیری» یا «اجتماعی شدن» می گویند.

نکته : اگرچه اجتماعی شدن در تمام طول زندگی ادامه میابد اما ((مهمترین و اولین کانون آن خانواده)) است.

نکته : اجتماعی شدن هم باعث ((شکل گیری هویت و شخصیت افراد)) میشود و هم موجب ((تداوم جامعه)) میگردد .

پرسش : روشهای خانواده برای جامعه پذیری افراد را نام ببرید.

الف) گفت و گو : دلایل خوبی و بدی رفتارها و اتفاقات برای فرد توضیح داده شود

ب) تشویق : با ابراز علاقه و قدردانی و خرید و هدیه دادن ، عملکرد مثبت فرزندان تشویق شود .

پ) تنبیه : با نشان دادن نارضایتی و بی اعتنایی و محروم کردن از برخی مزایا آن ها را از تکرار رفتار ناپسند باز داریم .

نکته : اولین گام در راه تشکیل یک خانواده متعادل و سالم ((دقت در انتخاب همسر)) است .

پرسش: منظور از تناسب و همگونی در انتخاب همسر چیست ؟ پاسخ : برخی از صاحب نظران معتقدند که افراد در انتخاب همسر باید به تناسب و همگونی خود با طرف مقابل توجه کنند. هر چقدر افراد از نظر اعتقادات دینی، تحصیلات، اخلاق و روحیات و وضعیت خانوادگی با همدیگر هماهنگی داشته باشند، زندگی شان با دوام تر است.

نکته مهم : از دیدگاه اسلام مهمترین عاملی که باید در همسرگزینی به آن توجه کرد ((ایمان و اعتقادات دینی)) افراد است .
 نکته : منظور از ((اصالت خانواده)) در اسلام این است که همسر فرد از خانواده ای صالح و اهل ایمان و تقوا انتخاب شود
 نکته : از دیدگاه قرآن کریم مهمترین هدف ازدواج برقرایی ((آرامش و محبت)) بین زن و مرد است .

پرسش : مهمترین عواملی که موجب ناسازگاری زن و مرد میشود کدام اند ؟

الف) عدم شناخت حقوق و تکالیف ب) تربیت در دو محیط جداگانه (جامعه پذیری و ارزشهای متفاوت)
 ت) اختلاف سلیقه ث) تعارض میان نقش ها

پرسش : مهمترین راه های جلوگیری از بروز ناسازگاری و حل آن کدام موارد است ؟

الف) گذراندن آموزش های خانواده قبل از ازدواج ب) مشاوره با افراد دارای صلاحیت پ) رعایت اخلاق و آداب همسررداری
 ت) خوش خلقی، احترام گذاشتن به همسر و رعایت ادب، با الفاظ نیکو وی را صدا زدن، قدردانی کردن از زحمات همسر، گذشت کردن، بهانه جویی نکردن و نادیده گرفتن مسایل بی اهمیت، پذیرفتن اشتباه خود، عذرخواهی کردن و جبران اشتباه. ث) گفتگوی صمیمانه و تقسیم کار

پرسش: مزایای چند فرزندی در خانواده را نام ببرید.

1. تجربه اجتماعی شدن و رشد جامعه پذیری کودکان افزایش میابد .
2. داشتن همبازی
3. الگوبرداری از رفتارهای خواهر و برادر
4. کودکان مجبور نیستند همواره با بزرگسالان در ارتباط باشند
5. اذت ارتباطات وسیع خانوادگی

پرسش: حقوق و تکالیف فرزندان در خانواده را توضیح دهید.

فرزندان باید در هر حال، به پدر و مادرشان احترام بگذارند. فرزندی که پدر و مادر از او راضی نباشند، از رحمت خدا دور می شود. اطاعت از والدین، رعایت اخلاق خوش و خودداری از بی احترامی به آنها در هر شرایط واجب است. اطاعت از والدین تنها در صورتی جایز نیست که به گناه و نافرمانی از خدا دستور دهند.

پرسش بسیار مهم: اصطلاح ((فشار هنجاری)) به چیزی اشاره دارد؟ توضیح دهید

پاسخ: فرزندان در دوران زندگی خود با محیط ها و افراد دیگری به جز خانه و خانواده آشنا می شوند. آنها در محله و مدرسه دوستانی پیدا می کنند و با شیوه های دیگری غیر از آنچه در خانواده آموخته اند، آشنا می شوند. نوجوانان به شدت تحت تأثیر دوستان و گروه همسالان و فشار هنجاری آنها قرار می گیرند و حقوق والدین را ادا نمی کنند. این اختلاف ارزش ها و هنجارهای خانه با سایر محیط ها، ممکن است موجب ناسازگاری شود. والدین معمولاً نسبت به روبروشدن جوانان با محیطهای دیگر حساس اند. آنها از اینکه بچه ها تجربه کافی ندارند و ممکن است به مشکلات اخلاقی دچار شوند، نگران اند و حق دارند بر رفت و آمد فرزندان و معاشرت های آنها نظارت دقیق داشته باشند.

پرسش: چه عواملی موجب ناسازگاری والدین و فرزندان میشود؟

الف) تغییرات دوره بلوغ فرزندان و میل به مستقل شدن و درک نشدن توسط خانواده (ب) فشار هنجاری گروه دوستان و همسالان و ورود به محیط های جدید (پ) نداشتن گفتگو میان فرزندان و پدر و مادر

** اصطلاح ((صله ارحام)) را توضیح دهید: منظور از صله ارحام این است که افراد به دیدار خویشاوندان خود بروند و از یکدیگر خبر بگیرند البته صله ارحام شامل مکم مالی و رفع نیاز های مختلف اعضای خانواده نیز میشود .

****پرسش بسیار مهم **: دلایل تشکیل حکومت و ضرورت وجود آن را بنویسید .**
(الف) رفع نیاز های مشترک بشر (ب)تنظیم امور و حفظ نظم و امنیت به وسیله قوانین (پ) اجرای قوانین و نظارت بر اجرای صحیح آن (ت) حل اختلافات میان مردم (ث) ایجاد هماهنگی میان بخش های مختلف جامعه (ج) دفاع در برابر دشمن خارجی

پرسش : برخی از مهمترین وظایف حکومت را نام ببرید .

وضع قوانین و مقررات لازم در امور مختلف و اجرای قوانین
برقراری نظم و امنیت
و رسیدگی به اختلافات و شکایت ها
تعلیم و تربیت،
حفظ میراث فرهنگی،
سیاست گذاری فرهنگی عمران و آبادانی کشور،
ایجاد وسایل و امکانات لازم برای رفع نیازهای معیشتی، اجتماعی و اقتصادی مردم
حفظ تمامیت ارضی
مدیریت منابع طبیعی و ثروت هایی که به عموم مردم تعلق دارند؛
حمایت از گروه های خاص و نیازمند مانند کودکان بی سرپرست، معلولان، ازکارافتادگان و ...

پرسش : حق حاکمیت الهی در اسلام به چه معناست و چه ارتباطی با تشکیل حکومت دارد؟ (صفحه 143 کتاب)

در جهان بینی توحیدی اسلام حق مالکیت موجودات و پدیده های جهان فقط از آن خداست. انسان ها و همه موجودات دیگر تحت حاکمیت خدا قرار دارند و با پیروی از دستورات الهی، به سوی کمال حرکت کنند. در جامعه ای که تحت حاکمیت قوانین الهی است، استعداد های انسان ها در پرتو شناخت حق شکوفا می شود. در چنین جامعه ای مالکیت و سلطه اقلیتی بر منابع و ثروت ها و امکانات عمومی و ظلم و تبعیض از میان می رود و عدالت حاکم می شود. پس وقتی جامعه ای بر اساس تعالیم الهی اداره شود حق حاکمیت الهی در آن رعایت گردیده است.

پرسش: از نظر اسلام چه گروهی شایستگی حکومت کردن را دارا هستند؟

از دیدگاه اسلام تقسیم جامعه به گروه های حاکم و محکوم، ارباب و بنده و یا دادن حق حکومت و قانون گذاری به یک فرد یا یک طبقه، ظلم است و برای اداره امور جامعه فقط آن گروهی از مردم شایستگی دارند به نیابت و وکالت از جانب خدا مجری قوانین الهی باشند که هم از این قوانین آگاهی و به آن ایمان داشته باشند و هم از نظرتقوا و عدالت از دیگر مردم بالاتر باشند. در رأس این گروه پیامبران الهی و سپس جانشینان آنها یعنی امامان معصوم قرار دارند و در غیاب آنان افراد صالح و متقی ادامه دهنده راه آن ها هستند.

پرسش : دو مفهوم ((جمهوری بودن و اسلامی بودن)) را در حکومت جمهوری اسلامی توضیح دهید.

پاسخ : کلمه جمهوری نشان میدهد که شکل این حکومت، جمهوری است و در آن حق انتخاب و مشارکت مردم در حکومت به رسمیت شناخته میشود . کلمه «اسلامی» نیز یعنی محتوای این حکومت اسلامی است و کشور با اصول و قوانین اسلامی اداره می شود. زمامداران آن نیز باید مؤمن و معتقد به اسلام و متعهد به اجرای آن باشند.

نکته مهم : مهمترین رکن حکومت جمهوری اسلامی ← ((رهبری))

نکته : رهبری در جمهوری اسلامی ایران بر پایه ((ولایت فقیه)) قرار دارد .

پرسش : مفهوم ولایت فقیه را توضیح دهید .
پاسخ : ولایت به معنای سرپرستی است. گفتیم که از دیدگاه اسلام، فقط خدا می تواند بر انسان ها ولایت و حاکمیت داشته باشد. پیامبران و امامان معصوم نیز از طرف خداوند نمایندگی داشته اند که تا مردم را سرپرستی کنند. بر طبق اصل پنجم قانون اساسی، در زمان غیبت امام زمان ، سرپرستی جامعه اسلامی بر عهده فقیه عادل و باتقوا، آگاه به زمان، شجاع، مدیر و مدبر است. به این الگو ولایت فقیه یعنی سرپرستی فقیه میگویند.

****نکته بسیار مهم****

در حکومت جمهوری اسلامی رهبری مهمترین رکن است و سه قوه دیگر تحت نظارت رهبری به اداره امور کشور میپردازند . آن سه قوه عبارتند از :

1. قوه مقننه : نمایندگان مجلس و اعضای شورای نگهبان که وظیفه وضع قوانین را دارند.
2. قوه قضائیه : دیوان عالی و قاضی های دادگاه ها و دادرها که وظیفه نظارت، مجازات و رسیدگی به شکایات را دارند
3. قوه مجریه : همان دولت میباشد که وظیفه اجرای قوانین را داراست.

پرسش مهم : اختیارات و وظایف رهبری را توضیح دهید
پاسخ :

1. تعیین سیاست های کلی نظام و نظارت بر حسن اجرای آنها
2. فرماندهی کل نیروهای مسلح
3. نصب و عزل و قبول استعفای فقهای شورای نگهبان، رئیس قوه جمهوری اسلامی ایران و رییس صدا و سیما و فرماندهان نیروهای نظامی، انتظامی و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
4. عفو یا تخفیف مجازات محکومان در حدود موازین اسلامی

پرسش : هدف از ایجاد شوراهای شهر و روستا چیست ؟

پاسخ

از آنجا که نوع حکومت در کشور ما جمهوری است و مردم در همه شئون حکومت نقش و مشارکت دارند، در قانون اساسی تشکیل شوراهای اسلامی روستا، شهر، شهرستان و استان مورد توجه قرار گرفته است. شوراهای اسلامی با هدف همکاری مردم برای پیشبرد برنامه های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و عمرانی با توجه به شرایط و مقتضیات هر منطقه از کشور تشکیل می شوند. اعضای این شوراها را مردم منطقه یا محل انتخاب می کنند.

نکته مهم : هر جامعه برای ((اداره امور عمومی و مشترک)) خود به نهاد حکومت نیاز دارد.

پرسش: واژه ((شهروندی)) به چه مفهومی اشاره دارد؟ توضیح دهید.

پاسخ : ، واژه «شهروندی» به روابط متقابل مردم و حکومت اشاره دارد. شهروندی ارتباطی است که افراد را به یک حکومت مشخص پیوند می دهد و در نتیجه برای فرد و حکومت، حقوق و تکالیفی ایجاد می شود.

نکته : قوانین هر کشور به ویژه ((قانون اساسی)) هر کشوری ، حقوق و تکالیف شهروندی را تعریف و مشخص میکند.

پرسش مهم : حقوق شهروندی را نام ببرید.

پاسخ : الف) حق برخورداری از عدالت قانونی ب) حق برخورداری از عدالت قضائی پ) حق برخورداری از رفاه و تامین اجتماعی

ت) حق مشارکت سیاسی ث) حقوق فرهنگی

پرسش : تکالیف شهروندی را نام ببرید.

پاسخ : الف) رعایت قانون و مقررات ب) همکاری با دولت پ) پرداخت مالیات و عوارض ت) دفاع از کشور

پرسش : حق برخورداری از عدالت قانونی را توضیح دهید.

پاسخ : عدالت قانونی یعنی اینکه حکومت در **وضع قوانین، اجرای قوانین و نظارت بر اجرای قوانین** بین شهروندان **تبعیض قائل نشود**.

پرسش : حق برخورداری از عدالت قضائی را توضیح دهید .

پاسخ : شهروندان حق دادخواهی دارند و هر کس می تواند به این منظور به دادگاه های صالح مراجعه کند. شهروندان حق دارند در همه دادگاه ها برای خود وکیل مدافع انتخاب کنند

پرسش: حق برخورداری از رفاه و تامین اجتماعی را توضیح دهید .

پاسخ : هر شهروند حق دارد به **آموزش و پرورش، مراکز فرهنگی و ورزشی، آتش نشانی، پلیس** و نظایر آن دسترسی آسان داشته باشد. شهروندان حق دارند در محیطی پاک و سالم و بدون آلودگی زندگی کنند و از **خدمات و امکانات بهداشتی** و دریافت خدمات عمومی به صورت برابر و عادلانه و درمانی مناسب، به بهترین وجه برخوردار شوند.. شهروندان حق دارند از بیمه تأمین اجتماعی در مواردی مانند بیکاری، معلولیت، پیری، بازنشستگی، بی سرپرستی، از کار افتادگی، حوادث و... بهره مند شوند. حکومت باید با برنامه ریزی مناسب، زمینه را برای رفع فقر و محرومیت و ایجاد شرایط مناسب زندگی فراهم کند.

پرسش : حق مشارکت سیاسی را توضیح دهید .

پاسخ : مشارکت سیاسی یعنی اینکه هر شهروند بتواند در امور سیاسی جامعه دخالت کند و در سرنوشت کشور خود نقش داشته باشد. مشارکت سیاسی مردم ممکن است از راه های مختلف چون ((شرکت در انتخابات، عضویت و همکاری در احزاب و انجمن های سیاسی، شرکت در راه پیمایی ها و تظاهرات)) صورت بگیرد.

**** پرسش بسیار مهم **** : مشارکت سیاسی مردم در انتخابات ها را بر اساس قانون اساسی توضیح دهید. نحوه انتخاب رئیس جمهور و رهبر را مقایسه کنید.

پاسخ :

بر اساس قانون اساسی جمهوری اسلامی، مردم برای انتخاب برخی از کارگزاران مانند رئیس جمهور یا همان رئیس قوه مجریه، نمایندگان مجلس شورای اسلامی و یا اعضای شوراهای شهر و روستا **به طور مستقیم** به افراد مورد نظر خود رأی می دهند. در برخی موارد نیز انتخاب به صورت **غیر مستقیم و با واسطه** صورت می گیرد. برای مثال، در انتخاب رهبری، مردم اعضای مجلس خبرگان رهبری را انتخاب می کنند و به آنها رأی می دهند. سپس اعضای مجلس خبرگان که نمایندگان مردم هستند، رهبر را انتخاب می کنند.

پرسش: چند مورد از حقوق فرهنگی شهروندان را نام ببرید.

پاسخ : حمایت از تشکیل خانواده و پاسداری از روابط خانوادگی، حمایت از تعلیم و تربیت شایسته، آزاد بودن استفاده از زبان های قومی و محلی در مطبوعات و رسانه های گروهی و تدریس ادبیات آنها در مدارس، در کنار زبان فارسی.

پرسش : ((اصل چهلم)) قانون اساسی به چه مساله ای اشاره میکند ؟ اصل چهلم کدام یک از حقوق شهروندان را مشخص میکند ؟

پاسخ : شهروندان مجاز نیستند برای استفاده از حقوق خود به منافع عمومی زیان برسانند و حقوق دیگران را ضایع کنند مثلاً هیچ شهروندی نمیتواند در محیط نامناسب و شهری دآمداری تاسیس کند زیرا با بافت آن منقطع همخوانی ندارد و موجب آزار دیگران میشود یا هیچکس حق ندارد با رانندگی بی احتیاط امنیت دیگران را تهدید کند .

نکته مهم : دولت برای انجام دادن کارهای عمرانی و خدمت رسانی به مردم، به درآمد نیاز دارد. بخشی از درآمد های دولت از راه مالیات و عوارض تأمین می شود.

**** پرسش مهم **** دو مفهوم مالیات و عوارض را تعریف کنید.

((مالیات)) : مالیات مبلغی است که شهروندان بر اساس قانون و به صورت بلاعوض به دولت پرداخت می کنند تا صرف هزینه های عمومی کشور شود. مانند مالیات بر حقوق کارمندان و تاجران یا مالیات بر ارزش افزوده .
عوارض:

عوارض مبلغی است که شهروندان در مقابل دریافت خدمتی از دستگاه های اداری و دولتی، به آنها می پردازند؛ برای مثال، پولی که بابت امتیاز شمارگر (کنتور) آب و برق ، صدور گواهینامه ، عبور از بزرگراه ها و یا وارد کردن کالا به کشور پرداخت میشود .

پرسش: از میان تکالیف شهروندی ، مساله دفاع از کشور را توضیح دهید .

پاسخ : نیروهای نظامی و انتظامی برای تأمین امنیت کشور و حراست از مرزها و حفظ تمامیت ارضی تلاش و فداکاری می کنند اما دفاع از کشور در مقابل دشمنان در زمان صلح و جنگ تکلیف همه شهروندان است . عضویت در سازمان بسیج و انجام خدمت سربازی توسط پسران برای حفظ آمادگی دفاعی و ادای این تکلیف مهم انجام می گیرد

نکته : ((امر به معروف و نهی از منکر)) جزو مواردی است که هم حق و تکلیف مردم است و هم وظیفه و حق حکومت .

نکته : تعریف کوتاه و مختصر مفهوم بهره وری عبارت است از : ((پیدا کردن راه های بهتر و پر منفعت تر برای انجام امور مختلف به صورتی که با هزینه کمتر سود بیشتری به دست آوریم .))

نکته : ما در هر محیطی که هستیم، در خانه، مدرسه، اداره، کارخانه، مزرعه و...، می توانیم با فکرکردن و چاره اندیشی، کارها را مؤثرتر و مفیدتر انجام دهیم. به عبارت دیگر، می توانیم هدف های درست را انتخاب کنیم، از امکاناتی که داریم عاقلانه و صحیح بهره ببریم و از اسراف و اتلاف منابع بپرهیزیم

** دانش آموزان موظف هستند مثال های صفحات ((156 و 157)) را مطالعه نموده و درباره آن بیاندهند . از نمونه های اشاره شده در این دو صفحه در امتحان پرسش به عمل خواهد آمد **

** ((بهره وری)) را بر اساس تعاریف اشاره شده در صفحه 158 کتاب توضیح دهید . **

پاسخ : بهره وری یعنی کار درست را با روش درست انجام دهیم.

برای اینکه در کار ها بهره وری بیشتری داشته باشیم باید که :

1. از بین کار های ممکن، بهترین کار را انجام دهیم و بهترین هدف را انتخاب کنیم.
2. آن کار را با بهترین روش انجام دهیم و بهترین وسیله را برای رسیدن به هدف انتخاب کنیم.

پرسش : بهره وری با چه مفاهیمی ارتباط دارد ؟

«بهره وری» با صرفه جویی و انجام دادن کارها به صورت آگاهانه و عاقلانه، جلوگیری از زیاده روی و اسراف و اتلاف منابع، صحیح از امکانات و نعمت های الهی، کاهش هزینه ها و مانند آن ارتباط دارد.

پرسش : مثال های بهره وری در فرهنگ های گذشته را نام ببرید .

پاسخ : ((ابداع و حفر قنات، ذخیره کردن آب در آب انبارها، خشک کردن و ذخیره محصولات کشاورزی، تعاون و همیاری در امور کشاورزی))
نمونه هایی از تفکر بهره وری در زندگی مردم در روزگار گذشته است.

پرسش : 5 راهکار مهم برای افزایش بهره وری در زندگی را بر اساس متن کتاب نام ببرید.

1. استفاده مناسب از وقت و زمان
2. نظم و ترتیب و انضباط در کارها
3. اصلاح عادت های غلط مصرفی
4. انجام دادن کارها از روی آگاهی
5. تنظیم جدول بودجه اقتصادی

پرسش : اصلاح عادت های غلط مصرف چه ارتباطی با بهره وری دارد ؟

پاسخ : باید خوب فکر کنیم و ببینیم مصرف یا روش مصرف چه چیز هایی درست نیست و موجب اتلاف هزینه و منابع می شود. صرفه جویی کم مصرف کردن نیست بلکه مصرف درست و به اندازه است. برای مثال، برخی خانواده ها در خرید مایحتاج زندگی یا برگزاری مهمانی ها و تهیه غذا اسراف یا زیاده روی می کنند و اغلب، بخشی از مواد غذایی را دور می ریزند. استفاده صحیح از منابع و انرژی و اتلاف نکردن آنها نیز باید مورد توجه قرار بگیرد.

نکته : برخی از مواد و وسایل به دلیل نا آگاهی افراد از روش های درست نگه داری آنها بین می روند. برای مثال، اگر شیوه صحیح شست و شوی یک لباس یا نگهداری مواد غذایی را ندانیم، زودتر از بین می روند یا غیر قابل استفاده می شوند.

نکته : تنظیم جدولی که در آن درآمدها و هزینه ها (دخل و خرج) ی ماهانه افراد یا خانواده نوشته می شود و همکاری بین اعضای خانواده نیز از راهکارهای کمک به بهره وری است.

نکته : هر جامعه برای ادامه زندگی و رفع نیاز های خود ناگزیر است از ((منابع طبیعی)) استفاده کند و وسایل مورد نیاز خود را ((تولید)) کند . به این کار ((فعالیت اقتصادی)) میگویند .

پرسش: انواع مختلف ((فعالیت اقتصادی)) را نام برده و توضیح دهید .
پاسخ :

الف) تولید کالا : در این بخش کالای های مصرفی مادی تولید میشود .

ب) تولید خدمات : در این بخش کالایی مادی تولید نمیشود بلکه یکی از نیاز های خدماتی جامعه توسط فعالیت افراد برطرف میشود مثل شغل پزشکی یا معلمی که در آن ها کالایی ساخته نمیشود اما نیاز به سلامت و آموزش توسط کار این افراد برطرف میشود .

پ) فعالیت های ((توزیعی)) : برخی افراد خدمات و کالای های تولید شده را توزیع و مبادله میکنند و نقش پخش کنندگی دارند .

پرسش : چرخه ((تولید ، توزیع ، مصرف)) را در رابطه اقتصادی توضیح دهید .
پاسخ :

در هر جامعه ای عده ای به فعالیت های توزیعی و تولیدی (کالا و خدمات) مشغول هستند . از سوی دیگر تمام اعضای جامعه حتی خود این تولیدکنندگان نیز به نوبه خود ((مصرف کننده)) کالا و خدمات محسوب میشوند . بدین ترتیب هیچ جامعه ای نمیتواند بدون فعالیت اقتصادی به حیات خود ادامه دهد و در همه جوامع چرخه ((تولید و توزیع و مصرف)) وجود دارد و همواره بین افراد روابط اقتصادی برقرار میشود .

نکته مهم : برای افزایش بهره‌وری در فعالیت های اقتصادی باید بهره‌وری را در ((تولید و توزیع)) افزایش دهیم و ((الگوی مصرف)) را عقلانی کنیم.

نکته : در متن کتاب **کلمه ((ستانده)) مساوی ((خروجی یا نتیجه سیستم))** و **کلمه ((نهاده))** به معنی **((ورودی یا منابع اولیه سیستم))** میباشد .

****نکته مهم**** صفحه 163 کتاب : در اقتصاد ، بهره وری را **((نسبت ستانده ها به داده ها))** تعریف کرده اند .**

جمله بالا به این معنی است که در سنجش میزان بهره وری به این نکته توجه میکنیم که بر اساس مواد اولیه و ورودی های سیستم خود که همان **((نهاده ها))** هستند تا چه اندازه میتوانسته ایم در **((ستانده ها))** که همان نتیجه یا محصول نهایی هستند تغییر مثبت ایجاد کرده باشیم .

نکته : اگر بخواهیم تولید کالا یا خدمت (ستانده ها) را افزایش دهیم یا کیفیت آنها را بهتر کنیم، باید در نهاده ها یا فرآیند ها تغییرات مطلوبی به وجود بیاوریم.

پرسش : یک مثال برای ایجاد بهره وری بنویسید .

پاسخ : در کارگاهی روزی ده جفت کفش تولید می شد و صاحب کارگاه با اجاره کردن یک ساختمان به قیمت ارزان تر و آموزش دادن و تشویق نیروی کار، ابداع یک روش جدید یا اختراع یک وسیله، میزان تولید را به سیزده جفت کفش در روز افزایش داد. در اینجا می گوییم بهره وری اتفاق افتاده است. البته علاوه بر افزایش میزان تولید کالاها و خدمات، افزایش کیفیت آنها نیز مورد توجه قرار می گیرد ؛ یعنی صاحب کارگاه با ایجاد تغییر در **((نهاده ها یا ورودی ها))** توانسته است که در **((ستانده ها یا نتیجه و خروجی))** محصول خود تغییر مثبت ایجاد کند .

نکته : از نگاه اسلام اقتصاد و تولید وسیله اند نه هدف یعنی تولید وسیله ای است که انسان از طریق آن نیازهای ضروری خود را رفع میکند و به مسائل مهمتر میپردازد .

نکته : در دنیای امروز تولید با هدف ((کسب سود بیشتر)) انجام میگیرد و سودجویان بدون به تخریب و نابودی طبیعت همچنان به تولید بیشتر ادامه میدهند.

****پرسش مهم **** ((مصرف گرایی)) چه ارتباطی با ((بهره وری)) و حفظ محیط زیست دارد ؟

پاسخ : مصرف گرایی یعنی ما بدون توجه به نیازهای اصلی و ضروری خود هرچیزی را صرفاً به خاطر میل و پیروی از مد مصرف کنیم و مثلاً یک ماشینی را که قدیمی نشده و هنوز میتواند سالم کار کند با مدل بالاتر تعویض کنیم یا با اینکه لباس های زیادی داریم باز هم بی دلیل به خرید لباس اضافی اقدام کنیم . بر این اساس پس از انقلاب صنعتی در اروپا کشورهای غربی برای رسیدن به سود بیشتر ((تولید بیشتر)) را هدف قرار دادند و تولید بیشتر به معنی صدمه زدن بیشتر به محیط طبیعی و برداشت بیشتر منابع محیط زیست بود که این مساله با اصول بهره وری در تضاد است .

پرسش : یک مثال داخلی از بی توجهی به محیط زیست و بهره وری ذکر کنید .

پاسخ : در دو دهه اخیر در نواحی داخلی کشور ما به طور بی رویه چاه های عمیق حفر شد . آب این چاه ها و سفره های آب زیرزمینی برای افزایش تولید محصولاتی چون پسته به مصرف رسید اما مشکلات زیادی چون کم آبی شدید در منطقه، خشک شدن بی رویه از کود های روستاها، بروز زمین لرزه ایجاد کرد که جبران آنها بسیار دشوار است. مثال دیگر در این مورد استفاده مزارع و تخلیه شیمیایی و سموم کشاورزی است. مصرف این مواد اگرچه میزان تولید سبزیجات و میوه ها را بالا می برد، به دلیل انتقال به آب و خاک و بدن انسان، موجب شیوع بیماری های خطرناک می شود و هزینه های زیادی برای درمان مردم به جامعه تحمیل می کند.

**** منظور از ((بهره وری سبز)) چیست ؟**

پاسخ : امروزه با توجه به اهمیت حفظ محیط زیست به جای واژه بهره وری از اصطلاح ((بهره وری سبز)) استفاده میشود که یعنی از ابزارها و روش ها و فناوری های مختلف در همه مراحل تولید و توزیع و مصرف به گونه ای استفاده کنیم که تاثیرات مضر و منفی فعالیت ها بر محیط زیست به کمترین حد برسد.

**** اصول بهره وری سبز باید در تمام مراحل تولید ، توزیع و مصرف رعایت شود تا بهره وری سبز محقق شود ****